

Lielās talkas pozitīvās tendences

Ar brīvprātīgo līdzdalību ik gadu savāc tūkstošiem tonnu atkritumu

Tradicionāli pavasarī Latvijā iezīmējas ne tikai ar gaismas atgriešanos, siltākiem vakariem un skanīgām putnu dziesmām — neatņemama ir vēlme visiem kopā parūpēties par mūsu zemi un sakopt apkārtni. Ar moto “Tīri-zaļi-ilgi” ikviens Latvijā iedzīvotājs 27. aprīlī aicināts piedalīties Lielajā talkā, kas notiks jau 17. reizi. Lai gan ir novērotas vairākas pozitīvas tendences, joprojām nepieciešams pielikt roku, lai Latvijā kļūtu tīrāka un sakoptāka.

GINTA GRINCĒVIČA

Dāvana Latvijai

Lielās talkas pirmsākumi meklējami 2008. gadā. Latvija svinēja 90 gadu jubileju, pirmā talka notika rudenī un tā bija iedzīvotāju dāvana savai valstij. Vita Jaunzeme, biedrības “Pēdas LV”, kas organizē Lielo talku, valdes priekšsēdētāja, atminas akcijas sākumu — tolaik neviens nevarēja iedomāties, ka talkošanas kļūs par ikgadēju tradīciju, kurā iesaistās tūkstošiem cilvēku: “Mēs, Lielās talkas organizatori, uzskatām, ka ir izdarīts liels darbs. Pirmajā gadā nedomājām, ka šī kļūs par ikgadēju tradīciju, 2008. gadā šķita, ka tā būs vienreizēja akcija. Tolaik talkoja apmēram 50 000 cilvēku, kas šķita nenormāli liels skaits, ko pārspēt nebūs iespējams. Palikām trīs uzņēmīgas meitenes, kas izlēma ieceri turpināt tik ilgi, līdz Latvija kļūs par zaļāko valsti pasaulē. Zaļākā nesam, bet Latvija ir gana tīra un sakopta, salīdzinājumā ar citām valstīm. Talkošanas audzināšanās moments ir ļoti liels. Kampanja ir devusi to, ka arī tiem kas netalko, vairs roka neceļas papīrītiņi, un tur 100 cilvēku ir gājūši un kopuši. Lielā talka nesusi lielas pārmaiņas. Es atceros, kāda bija situācija pirms 17 gadiem, kad visur bija piesārņots, daudzviet bija izmesti atkritumi. Cilvēki to gan jau ir piemirsuši, bet man vēl ir fotogrāfijas un tas bija briesmīgi. Tagad, braucot pa Latviju, skatos un priecājos. Protams, joprojām ir kaut kāds cilvēku neapzinīguma līmenis un darīt, uzskatīt vēl ir ko. Pārsvārā piesārņojuma jemesls ir ekonomiskais apsvērumš — lētāk ir aizvest un izmest mežā, nekā maksāt par konteineru, lai atbrīvotos no atkritumiem. Savu lomu spēlē arī nevižība un slinkums. Kādam ir depresija, savi dzīves notikumi, netālu notiek karš un citas netaisnības, un cilvēkam šķiet,



— Viens no izaicinājumiem, ar ko savulaik nācās saskarties — daži cilvēki Lielo talku cenšas izmantot, lai atbrīvotos no personīgajiem atkritumiem. Agrāk šāda prakse bija ļoti populāra, bet šobrīd sabiedrība ētiskā aspektā ir augusi, un šobrīd šādi gadījumi ir ļoti reti.

VITA JAUNZEME,
LIELĀS TALKAS LATVIJAS VADĪTĀJA

ka nekā jau nenotiks, ja nometīs dražas, kur pagadās. Tas nedrīkst būt attaisnojums, mums sava zeme jāuztur tīra un sakopta.”

Ved dziļāk mežā

Lai talkošanai rūpīgi sagatavotos, jau šobrīd Lielās talkas tīmekļvietnē talkas.lv iespējams atzīmēt piesārņotās vietas. Piesārņoto vietu karte ir noderīgs rīks, plānojot talkošanas aktivitātes, tāpēc cilvēki aicināti ziņot par vietām, kur būtu nepieciešama sakopšana. Pagājušajā nedēļā kartē bija atzīmēta viena vieta Aizkraukles novadā — Jaunjelgavā, Lauku ielā 7c, vecais rūpnīcas rajons.

Kā ierasts, mēnesi pirms talkas ikvienam potenciālajam talkas dalībniekam ir iespēja reģistrēt savu izvēlēto talkošanas vietu Lielās talkas kartē, kā arī solo talkas dalībnieki varēs atzīmēt savas talkošanas vietas solo talkas kartē.

Pozitīva iezīme — talkošanas vietas gadu no gada neatkārtojas, kas liecina, ka vienreiz sakopta teritorija lielākoties paliek tīra un nākamajā gadā tur nav nepieciešams atgriezties. V. Jaunzeme stāsta, ka arī ceļmalas cilvēki vairs tik ļoti nepiemēlo. Pateicoties sociālo tīklu ie-

spējām, cilvēki ātri ziņo par piedzīvojumiem, kas potenciālajiem mēslotājiem liek atturēties no liekā izmešanas. “Šī brīža problēma ir tā, ka cilvēki atkritumus izmet dziļāk mežā, par to ziņo arī “Latvijas Valsts meži”. Iztīrīt un izvest atkritumus no meža biežāk ir grūtāk nekā, ja tā būtu ceļmalā. Ietekmi uz dabu atstājis arī pandēmijas laiks, kad cilvēkiem nebija iespējas izbraukt no valsts, tādēļ populāras bija dažādas pastaigu vietas tepat Latvijā. Trešais nelabvēlīgais aspekts ir straujais atkritumu apsamiekošanas maksas pieaugums, un daži indivīdi, vēloties ekonomēt, meklē dabai nedraudzīgas iespējas, kā no sadzīves atkritumiem atbrīvoties,” stāsta V. Jaunzeme.

Jaunums — pagrabu talka

Tendences rāda, ka talkošanas vietu skaits, kas tiek atzīmētas Lielās talkas kartē, ar katru gadu pieaug, tāpat pieaug arī talkošanas dažādība (latvāņu talkas, jūru, upju talkas, u. c.), taču cilvēku skaits vairs nav tik liels kā agrāk. Cilvēki izvēlas talkot mazākās kompānijās, taču uzņemto vietu skaits ir lielāks. Šogad jaunums būs pagrabu talka. Ņemot vērā, ka pagrabi varētu kalpot kā patvertnes, kuros slēpties uzbrukuma gadījumā, šogad sāks akciju, lai tos iztīrītu.

Kopš pandēmijas populāras ir arī tā sauktās solo talkas. Arī šogad talkotgribētājiem būs iespēja saņemt bezmaksas Lielās talkas maišu veikalā tīklā “Rimi” un pēc saviem ieskatiem uzņemt apkaime. Maišus varēs saņemt Lielās talkas nedēļā, galvenais, kas jāņem vērā — pilno maišu pēc talkošanas jānogādā oficiālajā savākšanas vietā, ko var apskatīties Lielās talkas kartē, vai precīzēt sazīnoties ar vietējo talkas koordinātoru. “Šī prakse ļoti labi strādā. Daudzi nevēlas ieteikt vietu, saskaņojot un veikt nepieciešamo procedūru. Cilvēks redz, ka konkrētā vietā nepieciešams uzņemt, ņem maišu un izdara labu darbu. Esam piedomājuši, lai visiem, kuri vēlas talkot, to būtu ērti un patīkami darīt sev vēlamajā formātā,” skaidro Lielās talkas pārstāve.

Tīrāka Latvija, pateicoties sabiedrības daļai

Nostabilizējies to cilvēku skaits, kas ik gadu piedalās Lielajā talkā. Pirmajā gadā tie bija 50 000 Latvijas iedzīvotāju, tika izdalīti 800 000 maišu, savācot milzīgu apjomu dabā esošo atkritumu. Ar katru nākamā gadu talkotāju skaits pieaug, līdz vienu gadu sasniedza nepilnus

200 000 dalībnieku. Pēc tam likne uzrāda talkotāju kritumu, ko ietekmēja vairāki faktori, tostarp tas, ka daudzi no valsts izbrauca. Tagad aktīvo talkotāju skaits nostabilizējies un tie ir aptuveni 140 000 cilvēku. “Mūsu noteiktais minimums ir saglabāt talkotāju skaitu 5–10% robežās no visas sabiedrības. Tā ir kritiskā robeža, ja šie 10% mūsu sabiedrības cilvēku ko dara, tad pārējie to akceptē un pieņem, ciena un novērtē pat, ja paši neiesaistās. Ir svarīgi saglabāt šo apjomu, lai pārējā sabiedrības daļa novērtētu līdzcīvēļu darbu, jo mēs visi staigājam pa tīrāku Latviju, pateicoties šiem talkotājiem,” stāsta V. Jaunzeme.

Pirmajos četros gados Lielajā talkā tika savākti rekordliels atkritumu daudzums. Turpmāk apjomi kritīs, līdz šobrīd tās ir 1500 tonnas. Apjoms saruka pateicoties arī tam, ka lielu daļu atkritumu var nošķirot — rīepas, stīkli un citus materiālus atdala atsevišķi.

Darvas piliens mucā — pavasara šķūniņu tīrītāji

Viens no izaicinājumiem, ar ko savulaik nācās saskarties — ka daži cilvēki Lielo talku cenšas izmantot, lai atbrīvotos no personīgajiem atkritumiem. V. Jaunzeme zina stāstīt, ka agrāk šāda prakse bija ļoti populāra, bet šobrīd sabiedrība ētiskā aspektā ir augusi, un šobrīd šādi gadījumi ir ļoti reti. “Tas, ka šādi cilvēki, kas centīsies no privātajiem atkritumiem atbrīvoties bez maksas, izmantojot Lielo talku, ir un visticamāk arī būs, ir taisnība. Jāņem vērā, ja šiem cilvēkiem jau parīša sākumā ir doma nemaksāt par saviem atkritumiem, bet sagaidīt Lielo talku, tad labāk tā, jo otrs reālākais variants, ka šos atkritumus viņi izmestu kaut kur mežā un tad to izvešanā būtu jāiegulda krievnieki vairāk pūļu un līdzekļu. Mēs nekādā gadījumā nemudinām šādas personas no atkritumiem atbrīvoties, izmantojot Lielo talku, tas nav pareizi un mēs to neatbalstām. Sākums šādai rīcībai ir meklējams cilvēka apziņas līmenī un nodomos. Es gan varu teikt, ka sabiedrība ir augusi un šādu gadījumu ir arvien mazāk. To apstiprina arī Lielās talkas koordinatori novados, jo uz vietas ir diezgan viegli noteikt, kuri izvešanas atkritumus, iztukšojot savu šķūniņu saturu,” saka V. Jaunzeme.

Talku vajadzētu rīkot agrāk

Lielajā talkā ik gadu aktīvi piedalās arī Aizkraukles novada iedzīvotāji. Aigars Zimelis, Lielās talkas



— Šādu talku vajadzētu rīkot mazliet agrāk, diemžēl laikapstākļi ir neprognozējami. Lielā talka notiek aprīļa otrajā pusē, bet šogad sniegs nokusa jau februāra vidū. Ja uzkopšanas darbus atstātu uz Lielo talku, tad iedzīvotāji to nesaprastu.

AIGARS ZIMELIS,
LIELĀS TALKAS KOORDINATORS
AIZKRAUKLES NOVADĀ

koordinators Aizkraukles novadā, stāsta, ka pašvaldība ir ieinteresēta iesaistīties sakopšanas akcijā. Lai gan praktiskāk uzkopšanas darbus būtu veikti mazliet ātrāk, tāpat ir jūtams pozitīvais ieguvums: “Pašvaldība iesaistās un atbalsta Lielo talku, jo tā ir iespēja gan iedzīvotājiem, gan pašai pašvaldībai iesaistīties teritorijas sakopšanā. Nebūs situācija, kad viss ir sakopts un viss ir izdarīts, vienmēr būs vietas, kur būs nepieciešams pielikt darba rokas. Mans personīgais viedoklis, ka šādu talku vajadzētu rīkot mazliet agrāk, diemžēl laikapstākļi ir neprognozējami. Lielā talka notiek aprīļa otrajā pusē, bet šogad sniegs nokusa jau februāra vidū. Ja uzkopšanas darbus atstātu uz Lielo talku, tad iedzīvotāji to nesaprastu. Līdz ko ziema atstājas, pašvaldība veic uzkopšanu, šis ir ļoti aktīvs periods. Aizkrauklē man pat īsti nav talkošanas vietu, uz ko norādīt, jo teritorijas kopēji rūpīgi veic savu darbu. Protams, ik gadu kaut kas “uzpeld”, bet lielākoties cenšamies visu savest kārtībā līdz Lielajai talkai.” Lielajā talkā ne tikai vāc atkritumus, bet daudzviet, tostarp Aizkraukles novadā, ik gadu veic teritorijas labiekārtošanas darbus. Tiek izzāģēti vecie kokā, atjaunotas atpūtas vietas un veikti citi darbi. ♦

Fakts

2023. gadā kopumā tika pieņemtas 1339 talkas vietas — 894 publiskās atkritumu savākšanas un 445 labiekārtošanas talkas, kā arī 183 solo talkas.

Zināšanai

Uzskot var arī sportojot, un tieši šādā veidā no 22. līdz 27. aprīlim Jaunjelgavā notiks akcija “Par tīru Latviju — plogings” jeb atkritumu savākšana skrīšanas laikā. Veiktais maršruts jāreģistrē ar mobilās vai citas iekārtas aplikāciju un maršruta ekrānšāviņš no aplikācijas un fotogrāfija ar savāktajiem atkritumiem jānosūta e-pastā: sportojaunjelgava@inbox.lv. Sikāka informācija pa tālruni 26550380 (Anita).

MAF
Mediju atbalsta fonds

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par materiāla saturu atbild laikraksts “Staburags”.